

»billedlæsning« af bogen gør læseren fortrolig med hele udviklingen og menneskene i kolonien.

Det var meget at ønske, at der kom et par tilsvarende undersøgelser fra velvalgte egne i det øvrige land. Dels er det ved at være allersidste udkald, hvis man, som her, skal kunne nå at drage fordel af førstegenerationens personlige erindringer – og det er som sagt yderst værdifuldt – dels er der trods alt forskel på Sønderjylland og landet nord for Kongeåen; Sønderjylland er i virkeligheden et relativt husmandsfattigt område. Noget bunder i nationalitetsforholdene, som f.eks. i Sønderjylland virkede dæmpende på de sociale modsætninger, andet i særlig sønderjysk tradition f.eks. med hensyn til aftægt; man kunne også nævne den ublide start hernede på grund af mark-inflationen (hvor forholdene dog vist var lidt mere komplicerede, end de her gøres til). Men hovedbegrundelsen vil naturligvis ligge i, at husmandsbrugets udvikling i perioden 1920-80 er så væsentlig og spændende en side af det danske samfunds udvikling, og at man her finder svar på mange vigtige spørgsmål vedrørende det samfund, vi oplever i 1980'ernes Danmark. Det næst fornødne er at få tilsvarende analyser af levevilkårene for dem på nederste trin af landbostandens sociale rangstige, nemlig den meget talrige landarbejderstand. På grund af det sparsomme skriftlige kildemateriale haster denne opgave mindst lige så meget.

Paul G. Ørberg

Helle-Monette Klein og Keld Søgaard Christensen: *Husmandshjemmet. Kultur og bevidsthed blandt jyske husmænd i 1930'erne*. (Landbohistorisk Selskab, 1984). 103 s., ill., 70,- kr.

Den lille indholdsrige bog bygger på en analyse af det jyske blad »Husmands-

hjemmet« og to propagandafilm fra omkring 1940, »Storbyens Blændværk« og »Mulden drager«.

I et kort, indledende historisk rids redegøres der for, hvor differentieret et begreb »husmand« er. Analysen af nogle årgange af bladet fra 1930'erne med mange velvalgte citater og referater illustrerer udmærket det tidehverv, man stod ved begyndelsen af både økonomisk og kulturelt. Som allerede titlerne antyder, tegner filmene et helt unuanceret sort-hvidt billede af bylivet kontra landbolivet, et forhold som den samtidige kritik betegnende nok knap nok anmærkede. Samlet kan man sige, at bogens idé er god, vi får virkelig et godt indtryk af, hvordan tilværelsen som en helhed burde være i et godt husmandsmiljø efter de skrivende/ledende husmænds mening; bladanalysen giver os også et vist indtryk af, hvordan livet faktisk har været levet, men naturligvis langt fra fyldestgørende, hvad forfatterne selv er udmærket klar over (s. 97). Vi savner i høj grad undersøgelser af lokalsamfund, hvor de specielle forhold – brugsstørrelse og brugsform (jordrentebrug), husmændenes rekruttering og deres og børnenes afvandring, skolegangseffekten, forbindelsen til kirkelige retninger og politiske partier, indsatsen i det kommunale selvstyre og andelsbevægelsen o.m.a. – blev gennemanalyseret.

Paul G. Ørberg

Poul Meyer: *Dansk Politik 1944-1984. Politiske begreber*. (G. E. C. Gad, 1984). 159 s., 150,- kr.

I disse randbemærkninger til de seneste fyrre års danske politiske historie har den nu forhenværende professor i statskundskab taget en række mere eller mindre centrale emner op. Der er temaer, der i særlig grad har lagt beslag på

hans interesse som forsker. Hertil hører et afsnit om regeringsdannelser og et kapitel om offentlig forvaltning. Og der er emner, der som Sydslesvig-spørgsmålet 1945-1947 i særlig grad har lagt beslag på ham som politisk aktiv. Mest centralt står dog et kapitel om fordelingspolitik. Gennemgående skal de mange små løse ender hver have deres teoretiske knude, men en samlet teoretisk konception, der kan give en helhedsforståelse af periodens politiske historie, finder man ikke. Eller, som Poul Meyer selv udtrykker det, har han gennemgående forsøgt »ad induktiv vej at konstruere nogle begreber på grundlag af sociale kendsgerninger«. Teksten er altså i det store og hele formet som kommentarer til de begreber og teorier, han har fundet i den samtidige debat og den senere litteratur. Det har ikke kunnet undgås, at den over længere stræk fremtræder med kompendiets præg for de felter, den dækker.

Selve periodens »Danmarkshistorie« skimtes ikke rigtigt. Det skyldes ikke bare, at væsentlige emner som landets udenrigspolitiske placering, erhvervsstrukturen og socialstrukturen samt interesseartikulationen stort set ikke er taget op til behandling. Det hænger også sammen med, at Poul Meyer står meget famlende over for den opgave at skrive historie. Det hindrer ham ikke i at fremsætte den spydige bemærkning, »om der overhovedet bliver ret meget tilbage af en egentlig historisk disciplin kan måske diskuteres«. Dog er han klar over, at de egentlige samfundsvidenskaber har brug for undersøgelser, der dækker lange tidsrum, og deraf udspringer svære problemer: »De longitudinale studier (man er glad for, at han ikke siger historiske studier) er nemlig behæftet med den usikkerhed, der er en følge af, at såvel samfundet som de begreber, man anvender, ændres i tidens løb«. Hvis han havde præciseret sin op-

fattelse af hvorfor og for det tidsrum, han har valgt sig, konkretiseret på hvilke måder, ville der også være kommet et bidrag til det kapitel af »Danmarkshistorien«, som han øjensynlig gerne har villet have frem.

Johan Peter Noack

Københavns historie bd. 6 1945-80. Torben Ejlersen: *Kraftcenter og fristed*, (Gyldendal, 1983). 328 s., ill., 270,-kr.

Med dette bind 6 afsluttes den store fremstilling af hovedstadens historie, der hermed er ført frem til 1980.

Bogens smudsomslag, en gengivelse af Erik Hagens billede fra 1975, Sommer i den sorte firkant, fortæller i koncentreret form, hvad bindet må indeholde: Bysanering, spændinger mellem politi og unge, skrammellegepladser, plankeværker med graffiti, slumstormere og i det hele taget en fortælling om de alternative livsformer i storbyen med stærke spændinger til det etablerede samfund. Bogens undertitel er da også særdeles velvalgt – Kraftcenter og fristed. Det er karakteristisk for fremstillingen, at den hviler på et noget andet kildemateriale end de forægående bind. Efterkrigstidens mange betænkninger og kommissionsarbejder samt rapporter viser sig her at være særdeles værdifulde og givende kilder. På den anden side betyder det også, at materialet er blevet næsten uoverskueligt og mangesidet. Der er næppe tvivl om, at det har været en kæmpeopgave at få hold på de mange spørgsmål og problemstillinger, der ligger så tæt på vor egen tid, da det ikke mindst er vanskeligt at vurdere, hvad der på blot lidt længere sigt virkelig har haft betydning, og ikke blot var »medieskabte begivenheder«. Det er imidlertid lykkedes forfatteren at skabe en særdeles sober fremstilling, der ikke